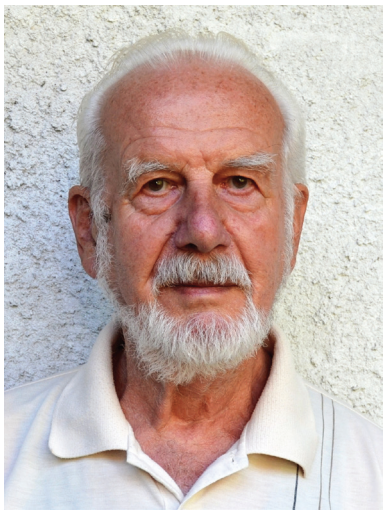
Published December 27, 2019

Klapalekiana, **55**: 329–334, 2019
ISSN 1210-6100

Životní jubileum Milana Slámy

V červnu roku 2019 oslavil entomolog a lesník Milan Emanuel František Sláma 85 let svého naplněného života. Jubilant se narodil ve Vídni do učitelské rodiny, která po násilném připojení Rakouska k Německé říši v roce 1938 přesídlila do Československa a po celou dobu druhé světové války žila v jižních Čechách. V roce 1944 začal studovat na gymnasiu v Českých Budějovicích a v roce 1946 se rodina přestěhovala do Prahy. V souvislosti s politicky a společensky vyhrocenou atmosférou na konci 40. let a v první polovině 50. let mu však nebylo umožněno studium dokončit, a studovat nemohl ani na jiných středních školách. Od pracovního nasazení na tzv. umístěnku do dolů jej uchránila intervence vedoucího Entomologického oddělení Národního muzea doc. Dr. Jana Obenbergera, jejímž výsledkem byl nakonec nástup jubilanta na pozici lesního dělníka ve Slapech u Prahy (zásah J. Obenbergera nepochybně souvisel se skutečností, že M. Sláma se stal v roce 1948 nejmladším členem Československé společnosti entomologické). Se značnými komplikacemi, nesouvisejícími s jeho schopnostmi, se mu nakonec podařilo dokončit maturitu a své vzdělání si doplnit také studiem pro abiturienty středních škol na Lesnické technické škole v Písku. Lesnickému povolání se pak s láskou věnoval po celý profesní život, byť dobové společenské změny ne vždy působily v jeho prospěch (po téměř dvacetiletém působení v lesnickém výzkumném ústavu v oboru ochrany lesa byl na počátku 70. let v souvislosti s podáním petice proti okupaci na sovětském velvyslanectví v Praze donucen jako „politicky nežádoucí osoba“ pracoviště opustit a odejít znovu do lesnického provozu na pozici lesního dělníka). Postupně se však opět vypracoval (dlouhou dobu byl přitom vedoucím tzv. pěstebního střediska státních lesů) a později nastoupil jako pracovník ochrany lesa na tehdejším Podnikovém ředitelství středočeských státních lesů a svou pracovní činnost zakončil v „polistopadovém“ období jako vedoucí odborný referent-specialista ochrany lesa na Ministerstvu zemědělství, což v závěru pracovní kariéry alespoň po formální stránce představovalo částečnou profesní satisfakci.

Jubilant se od útlého mládí se zanícením věnoval přírodě a zakládání sbírek přírodnin, v čemž ho podporoval především jeho otec. V krátké době se však jeho zájem soustředil především na pozorování a sběr hmyzu, přičemž nejvíce jej přitahovalo studium brouků (Coleoptera). Nejprve se věnoval celému řádu, později postupně zaměřoval svou pozornost na vybrané skupiny, hlavně na střevlíkovité (Carabidae), kůrovcovité (Scolytidae) (dnes systematicky podčeleď nosatcovitých brouků) a zejména pak na celoživotně „vyvolené“ tesaříkovité (Cerambycidae). V nich se postupně stal všeobecně uznávaným specialistou, a to nejenom v rozsahu středoevropské fauny. Se svou ženou Jarmilou, s níž se seznámil

při studiu na gymnasiu, procestovali společně doslova každý kout bývalého Československa a později „entomologicky" navštívili i většinu Evropy (jubilant však působil i v severní Africe, v Přední Asii a tři exkurze uskutečnil také do Severní Ameriky). S vydatnou pomocí manželky podrobně sledovali výskyt tesaříků v rámci Československa a objasňovali jejich často do té doby nedostatečně známou biologii, a to s využitím rozsáhlých chovů, které jsou u této skupiny převážně xylofágních organismů nezřídka i fyzicky a technicky velmi náročné. Toto komplexní studium posléze vyústilo do životního díla jubilanta (a jeho spolupracovnice), kterým se stalo knižní monografické faunisticko-bionomické zpracování tesaříkovitých na území bývalého Československa, vydané vlastním nákladem autora v roce 1998. Pro bližší charakterizaci práce snad postačí, že při zařazení 209 taxonů druhové úrovně z Česka a 226 taxonů ze Slovenska bylo autorem a jeho manželkou zpracováno mnoho set tisíc faunistických údajů (v textu knihy se uvádí, že při přípravě díla bylo osobně studováno či revidováno více jak 800 tisíc exemplářů tesaříkovitých). V průběhu let se jubilant zapsal také na poli systematiky tesaříkovitých, do dnešních dnů celkem popsal 16 taxonů druhové a přibližně stejný počet taxonů poddruhové úrovně (poslední popisy jsou zcela recentní a dokládají tak skutečnost, že jubilant „nezahálí" ani dnes). Je symbolické, že jeden z prvních popsaných druhů, tesařík *Isotomus jarmilae* Sláma, 1982 (vyskytující se endemicky na Kypru), nese jméno jeho milované manželky.

Lze nepochybně uvést, že pan Milan Sláma patří k těm šťastným lidem, kterým se přes četné životní překážky a peripetie podařilo vést odpovědný a naplněný život. Se svou manželkou Jarmilou (která bohužel již zemřela) vychovali dvě dcery a dočkali se čtyř vnoučat a pěti pravnoučat. Mnoho radosti jim také působil chov psů (paní Jarmila provozovala přes pět desetiletí chovnou stanici kolií RENYVON). I v současnosti jubilant entomologicky intenzivně pracuje, kromě studia tesaříkovitých se podrobně zajímá o probíhající bezprecedentní kůrovcovou kalamitu v českých lesích a upozorňuje v této souvislosti na skutečnosti, které v oficiálních hodnoceních příčin a průběhu kalamity nezaznívají. Především pak na to, že hlavní příčina kalamity (či spíše již katastrofy) nespočívá v tzv. klimatických změnách (jak je zpravidla prezentováno), ale v tom, že lesní hospodářství se u nás nalézá v dlouhodobé a těžké systémové krizi, která způsobuje tragickou nefunkčnost ochrany lesa, což je první a zásadní podmínka úspěšného hospodaření v umělých jehličnatých porostech, zejména pak v současných skutečně nepříznivých klimatických podmínkách. Z čistě „entomologického" hlediska ochrany lesa pak stojí za zmínku jeho závěr, podložený praktickými osobními zkušenostmi, že novodobé šíření lýkožrouta *Ips duplicatus* má svůj počátek v zavlečení tohoto druhu do Česka v 50. letech minulého století v souvislosti s dovozy neošetřené smrkové kulatiny z území bývalého Sovětského svazu do oblasti severní Moravy a Slezska, odkud se později v souvislosti se změnami prostředí a snižováním významu ochrany lesa rozšířil dále.

Závěrem je možno jubilantovi upřímně poděkovat za jeho dosavadní činnost na poli entomologie a ochrany lesa a popřát mu ještě mnoho let naplněných aktivitou, životním elánem a osobní spokojeností.

Zájemce o bližší informace o osobě a díle Milana E. F. Slámy je možno odkázat na internetové stránky autora: www.cerambycidae-slama.cz.

Jan Liška & Miloš Knížek

Obr. 2. Milan Sláma (vpravo) s přítelem Aldou Olexou na exkurzi v Tunisu v roce 1982.

BIBLIOGRAFIE

Vědecké publikace

SLÁMA M. 1962: Nouvelles formes de Cerambycidae. *Bulletin de la Société Entomologique de Mulhouse* **4**: 55–58.

SLÁMA M. 1965: Contribution to the taxonomy of the longhorned beetle Gracilia minuta (F.) (syn. Gracilia albanica Csiki) and some notes on its bionomy (Coleoptera, Cerambycidae). *Acta Entomologica Bohemoslovaca* **62**: 300–302.

SLÁMA M. 1966: Několik nálezů vzácnějších druhů tesaříků v širším pražském okolí (Coleoptera, Cerambycidae). [Several finds of rare species of longhorn beetles in the wider Prague area (Coleoptera, Cerambycidae)]. *Zprávy Československé Společnosti Entomologické při ČSAV* **2**: 10–13 (in Czech).

SLÁMA M. 1966: Neobvyklý výskyt tesaříka Saperda scalaris (L.) (Col., Cerambycidae) u Neratovic, jeho bionomie a hosp. význam. [Unusual occurrence of longhorn beetle Saperda scalaris (L.) (Col., Cerambycidae) near Neratovice, its bionomics and economic importance]. *Zprávy Československé Společnosti Entomologické při ČSAV* **2**: 31–34 (in Czech).

SLÁMA M. 1967: Cerambycidae (Coleoptera) Vihorlatu, Poloninských Karpat a jejich předhoří - přehled mnou zjištěných druhů s poznámkami k jejich ekologii a bionomii. (Cerambycidae (Coleoptera) of Vihorlat, the Poloniny Carpathians and and their foreland – species found by the author and remarks to their ecology and bionomy). *Acta Rerum Naturalium Musei Nationalis Slovaci Bratislava* **13**: 101–112 (in Czech, English summary).

SLÁMA M. 1976: Několik kritických poznámek k údajům na lokalitních štítcích. [Some critical remarks about the data on location labels]. *Zprávy Československé Společnosti Entomologické při ČSAV* **12**:101–103 (in Czech).

SLÁMA M. 1980: Dodatek k Mašínově práci o tesaříčích v okolí Řevnic (Coleoptera Cerambycidae). [Addendum to Mašín's work on longhorn beetles in the vicinity of Řevnice (Coleoptera Cerambycidae)]. *Zprávy Československé Společnosti Entomologické při ČSAV* **16**: 53–55 (in Czech).

SLÁMA M. 1982: Neue Arten und Unterarten von Cerambyciden aus Kreta (Coleoptera). *Reichenbachia* **20**: 203–212.

SLÁMA M. 1985: Neue Arten von Cerambyciden aus Kreta (Coleoptera). *Reichenbachia* **23**: 17–22.

SLÁMA M. 1986: New taxa of the genus Agapanthia from the Mediterranean region (Coleoptera, Cerambycidae). *Acta Entomologica Bohemoslovaca* **83**: 465–472 (in English, Russian summary).

SLÁMA M. 1987: Evodinellus borealis (Gyllenhal) - doložený nebo nový údaj o nálezu na území Československa (Coleoptera, Cerambycidae). [Evodinellus borealis (Gyllenhal) - documented or new information on finding in Czechoslovakia (Coleoptera, Cerambycidae)]. *Zprávy Československé Společnosti Entomologické při ČSAV* **23**: 91 (in Czech).
SLÁMA M. 1987: K výskytu tesaříků Phytoecia rubropunctata (Goeze) a Agapanthia intermedia Ganglbauer v Československu. [The occurrence of longhorn beetles Phytoecia rubropunctata (Goeze) and Agapanthia intermedia Ganglbauer in Czechoslovakia]. *Zprávy Československé Společnosti Entomologické při ČSAV* **23**: 87–90 (in Czech).
SLÁMA M. 1992: *Katalog českých a slovenských tesaříků*. [*Catalog of Czech and Slovak longhorn beetles*]. Pp. 347–366. In: HEYROVSKÝ L. & SLÁMA M. (eds): *Tesaříkovití. Coleoptera, Cerambycidae*. [*Longhorn beetles. Coleoptera, Cerambycidae*]. Nakladatelství Kabourek, Zlín, 368 pp. (in Czech, Russian and German summary).
SLÁMA M. 1993: *Cerambycidae*. [*Cerambycidae*]. Pp. 119–123. In: JELÍNEK J. (ed.): Check-list of Czechoslovak Insects IV (Coleoptera). Seznam československých brouků. *Folia Heyrovskyana* Supplementum **1**: 3–172 (in English and Czech).
SLÁMA M. 1993: Zwei neue Taxa aus Griechenland - Purpuricenus graceus sp.n. und Brachyleptura maculicornis ondreji subsp.n. (Coleoptera,Cerambycidae). *Folia Heyrovskyana* **1**: 56–62 (in English, Czech summary).
SLÁMA M. 1996: Two new species of the genus Prionus (Coleoptera: Cerambycidae). *Folia Heyrovskyana* **4**: 75–82 (in English, Czech summary).
SLÁMA M. & SLÁMOVÁ J. 1996: Contribution to the recognition of Greek and Yugoslavian longicorn beetles (Coleoptera, Cerambycidae). *Biocosme Mésogéen* **12** (1995): 117–143.
SLÁMA M. 1997: On the taxonomy of taxa related to Grammoptera auricollis Mulsant & Rey (Coleoptera, Cerambycidae). *Lambillionea* **47**: 512–514.
SLÁMA M. & GUTOWSKI J. M. 1997: Xylotrechus capricornis (Gebler, 1830) (Coleoptera: Cerambycidae) – gatunek nowy dla polskiej i czeskiej fauny. (Xylotrechus capricornis (Gebler, 1830) (Coleoptera: Cerambycidae) – new to the Polish and Czech fauna. *Wiadomości Entomologiczne* **16**: 83–97 (in Polish, English abstract).
SLÁMA M. E. F. 1998: *Tesaříkovití – Cerambycidae České republiky a Slovenské republiky (Brouci – Coleoptera)*. [*Longhorn beetles – Cerambycidae of the Czech Republic and Slovak Republic (Beetles – Coleoptera)*]. Milan Sláma, Krhanice, 383 pp. (in Czech, German introduction without title).
SLÁMA M. 1999: Icosium tomentosum atticum Ganglbauer, 1882 (Coleoptera: Cerambycidae) – a new species for the fauna of the Caucasus. (Icosium tomentosum atticum Ganglbauer, 1882 (Coleoptera: Cerambycidae). *Russian Entomological Journal* **8**: 13 (in English, Russian abstract).
SLÁMA M. 2001: Purpuricenus renyvonae sp.n. vom Balkan (Coleoptera: Cerambycidae). *Biocosme Mésogéen* **17 (2000)**: 225–238.
SLÁMA M. & SORLI A. S. 2001: Contribución al reconomiento de Longicornios Españoles (Coleoptera, Cerambycidae). *Biocosme Mésogéen* **17 (2000)**: 247–251.
SLÁMA M. 2005: Tetropium danilevskyi sp. n. (Coleoptera, Cerambycidae) from Asia. *Les Cahiers Magellanes* **48**: 1–4.
SLÁMA M. 2006: Icones insectorum Europae centralis. Coleoptera, Cerambycidae. *Folia Heyrovskyana, Series B* **4**: 1–40 (in Czech and English).
SLÁMA M. & BERGER P. 2006: Contribution to the knowledge of the genus Nathrius Brethes, 1916, with the description of N. cypericus n. sp. from Cyprus (Coleoptera: Cerambycidae). *Biocosme Mésogéen* **23**: 55–65.
SLÁMA M. 2010: Contribution to the recognition of Cerambycidae (Coleoptera). *Biocosme Mésogéen* **27**: 74–86.
SLÁMA M. 2015: Redescriptions of two taxa (Coleoptera: Cerambycidae) introduced by M. Sláma (2015). *Humanity Space, International Almanac* **4**: 1118–1119.
SLÁMA M. 2015: Descriptions of new taxa from Europe and Southwest Asia (Coleoptera: Cerambycidae). *Humanity Space, International Almanac* **4**: 1120–1133.
SLÁMA M. 2015: Taxonomic remarks on some west-palaearctic longhorn beetles (Coleoptera, Cerambycidae) and description of a new subspecies. *Biocosme Mésogéen* **32**: 33–50.
SLÁMA M. 2017: Descriptions of two new species in the genus Agapanthia (Coleoptera, Cerambycidae). *Humanity Space, International Almanac* **6**: 61–68.
SLÁMA M. 2017: A contribution to the recognition of two Longicorn species Cerambyx cerdo Linnaeus, 1758 and Monochamus saltuarius (Gebler, 1830) (Coleoptera, Cerambycidae). *Humanity Space, International Almanac* **6**: 933–938.
SLÁMA M. 2017: Poznámky k výskytu čtyř druhů tesaříků ve střední Evropě. (Notes on the occurrence of four cerambycid beetles in Central Europe). *Entomofauna Carpathica* **29**: 58–62 (in Czech, English abstract).

Obr. 3. Manželé Slámovi před svou chalupou v obci Terezín v jižních Čechách v roce 2004.

SLÁMA M. 2019: A description of two new subspecies of European Longhorn Beetles (Coleoptera, Cerambycidae). *Humanity Space, International Almanac* **8**: 208–214.
SLÁMA M. 2019: Cerambyx cerdo iranicus Heyrovský, 1951 and other subspecies of Cerambyx cerdo Linnaeus, 1758 (Coleoptera, Cerambycidae). *Humanity Space, International Almanac* **8**: 199–207.

Popularizační a jiné publikace

SLÁMA M. 1965: Vzácné nálezy několika druhů tesaříků. [Rare findings of several species of longhorn beetles]. Živa **13 [51] (6)**: unpaginated appendix in colour (in Czech).
NOVÁK V. & SLÁMA M. 1967: Zabrání preventivní postřik napadení neodkorněného dřeva kůrovci? [Will preventive spraying prevent the bark beetle from attacking the bark wood?]. *Lesnická Práce* **46**: 166–169 (in Czech).
NOVÁK V. & SLÁMA M. 1968: Pentalidol a Ipsotox v preventivní ochraně neodkorněného smrkového dřeva proti podkornímu a dřevokaznému hmyzu. [Pentalidol and Ipsotox in preventive protection of barked spruce wood against bark and wood decaying insects]. *Zprávy Technicko-poradenské Služby* **1968**: 25–34 (in Czech).
SLÁMA M. 1987: Kůrovec hrozí. [Bark beetle threatens]. *Nový Směr* **2**: 2–4 (in Czech).
SLÁMA M. 1988: Nepodceňovat situaci. Kůrovec lýkožrout smrkový a tracheomykóza - nejnebezpečnější škůdci u StČSL v roce 1988. [Do not underestimate the situation. Bark beetle and tracheomycosis - the most dangerous pests in State Czechoslovak Forests in 1988]. *Nový Směr* **6**: 1–2 (in Czech).
SLÁMA M. 1988: Zkušenosti s preventivním ošetřením atraktivní polomové hmoty vrtulníkem. [Experience with preventive treatment of attractive fracture mass by helicopter]. *Lesnická Práce* **67**: 202–204 (in Czech).
SLÁMA M. 1990: O ochraně lesů poněkud jinak. [On forest protection somewhat differently]. *Nový Směr* **2**: 1 (in Czech).
SLÁMA M. 1990: Použití stojících dubových lapáků při hromadném hynutí dubů. [Use of standing oak traps in massive mortality of oaks]. *Lesnická Práce* **69**: 552–553 (in Czech).
SLÁMA M. 1993: K 100. výročí narození Dr. Leo Heyrovského. [On the 100th birth anniversary of Dr. Leo Heyrovsky]. Živa **4**: 189–190 (in Czech).

SLÁMA M. 1993: Odměnou zdravý les. Prevence a včasný odvoz napadeného dříví. [The reward of a healthy forest. Prevention and timely removal of infected wood]. *Telegraf* **1993**: 11 (in Czech).
SLÁMA M. 1994: O ochraně lesů trochu jinak. [On forest protection somewhat differently]. *Lesnická Práce* **73**:13–15 (in Czech).
SLÁMA M. 1997: Zvítězí na Šumavě kůrovec? [Will the bark beetle win in Šumava?]. *Lesnická Práce* **76**: 70–72 (in Czech).
SLÁMA M. 1999: Kůrovec na Šumavě - nekonečný problém. [Bark beetles in Šumava Mts. – endless problem]. Pp. 53–56. In: ANONYMOUS: *Sborník referátů ze semináře „Škodliví činitelé v lesích Česka". Kostelec nad Černými lesy, 24.3.1999*. LOS VÚLHM, Jíloviště-Strnady & LF ČZU, Praha, 70 pp. (in Czech).
SLÁMA M. 2011: Zvítězí na Šumavě holoseče, iluze nebo rozum? [Will felling, illusion or reason win in the Šumava mountains?]. Pp. 11–16. In: HOFHANZL Č. (ed.): Šumava se všemi otazníky. [Šumava mountains with all the question marks]. Václav Šplíchal Regia, Pelhřimov, 181 pp. (in Czech).

David Sommer